

BAYUOK



KABAHIN ANI NA SAKIT

Ang bayuok kay usa ka makatakod na sakit tungod sa kagaw. Ang kalabanang simtomas sa bayuok kay paghubag sa “salivary glands” ilalum sa dalunggan na nagresulta sa pagsakit ug paghubag sa apapangig.

Sa mga bata, ang bayuok kay usa ka malumo na sakit. Pero, ang bayuok kalabanang makahatag ug komplikasyon hilabi na sa mga tawong edaran na. Mga komplikasyon sama sa:

- Ang “Meningitis” (impeksyon sa takob sa utok ug sa “spinal cord”)
- Pagkabungol (temporaryo o permanente)
- “Encephalitis” (paghubag sa utok)
- “Orchitis” (paghubag sa itlog) sa lalaki pagsangko sa kahingkoran
- “Oophoritis” (paghubag sa obaryo) ug/o “mastitis” (paghubag sa totoy) sa mga babaye pagsangko sa kahingkoran

MGA SINYALES UG SIMTOMAS

Ang mga kalagmitang simtomas sama sa hilanat, labad sa ulo, sakit sa kaso-kasuan, kakapoy sa lawas, pagkawala gana sa pagkaon, hubag ug sakit na “salivary glands” sa usa o parehong ilalum sa dalunggan o apapangig (parotitis). Naay ubang tawo nga adunay bayuok na makabati ug gamay ra o walay simtomas. Ang uban makabati ug sakit pero walay paghubag sa “glands”.

Ang simtomas kalabanang magsugod sa ika 16-18 na adlaw pagkahuman sa impeksyon tungod sa kagaw, pero ang pagsugod sa simtomas mahitabo sa sulod sa ika-12 hantod 25 kaadlaw sa sakit.

Ang mga tawo na naay bayuok kalabanang maayo sa sulod sa pila ka semana.

PAGKATAG

Ang bayuok mukatag pamaagi sa laway gikan sa baba, ilong otutunlan sa tawo na naay sakit niini. Ang tawong nga adunay bayuok puwede mupasa sa kagaw pamaagi sa:

- Pag-ubo, paghatsing o pagstorya
- Ang pag-ipon ug gamit sama sa baso o mga galamitong pangkusina sa ubang tawo
- Paghikap sa mga butang gamit ang walay hugas na kamot na puwedeng sundon ug hikap sa ubang tawo

Ang mga tawong adunay bayuok kalabanang makatakod sa panahon usa magsugod o pagkahuman sa pagpakita sa simtomas sa “parotitis”. Naga-ingon ang Hawaii State Law, na ang tawo na adunay bayuok dili na angay na muadto sa eskwelahan, trabaho, o pagbiyahe sa sulod sa 9 ka adlaw sugod sa paghubag sa “salivary glands”.

PAGTUKI

Ang bayuok mabal-an pinaagi sa mga simtomas, mga pisikal na sinyales ug sa pagpa-eksamin sa laboratoryo. Ang mga tawo na adunay bayuok kinahanglan na mukontak sa mga tighatag ug serbiskong panlawas.

PAGTAMBAL

Walay piho na tambal ang sakit na bayuok. Ang pag-atiman sa mga pasyente na adunay bayuok naglangkob sa mga pamaagi sama sa paghatag ug insaktong tubig sa lawas, pagpahuway, ug pagkontrol sa hilanat.

PAGKAKUBLAN SA SAKIT

Sa kadaghanan, ang mga musunod mao ang mga tawo na pwedeng matawag na protektado sa kagaw na hinungdan sa bayuok:

- Ang mga natawo sa wala pay tuig na 1957*
- Mga tawo na gieksamin gumikan sa dugo na nagpakita ug taas na kakublanan sa kagaw na hinungdan sa bayuok o mga tawo na nakasulay na ug bayuok
- Mga tawo na adunay dokumento na nagpamatuod na nakadawat ug insaktong bakuna kontra sa kagaw na hinungdan sa bayuok. (Tan-awa ang “Paglikay” sa ilalum).

Pahilog hinumdumi: Ang bayuok puwede mahitabo sa mga tawo na nabakunahan na o sa mga tawo na nakasulay na ug bayuok na sauna.

*Sa mga naghatag ug serbisyong panglawas na wala pa nabakunahi nga natawo sa wala pay tuig na 1957, palihog ug tan-aw sa “Impormasyon para sa mga gatrabaho sa tambalanan” sa ilalum ani na pahina.

PELIGRO SA HAWAII

- Mga lista sa mga nabalita na kaso na isip na “Notifiable Diseases”
http://health.hawaii.gov/docd/files/2016/05/2015-SUMMARY_NOTIFIABLE-DISEASES-BY-COUNTY-STATE-OF-HAWAII.pdf
- CDC "Website" sa mga Kaso ug Pagsiak sa sakit na Bayuok
<http://www.cdc.gov/mumps/outbreaks.html>

PAGLIKAY SA SAKIT

Ang maayong pamaagi para malikayan ang bayuok kay ang paghatag ug bakuna sa tukmang edad.

Tanang mga bata alang lang na mahatagan ug duha kadosis sa MMR na bakuna na nagprotektar sa tulo ka sakit: Tipdas, bayuok ug “rubella”. Ang unang dosis ihatag sa edad na 12-15 months ug ang ikaduha an dosis ihatag pagtungtung ug 4-6 na panuigon.

Tanan na mga edaran na natawo sa sulod o nilapas sa tuig na 1957 aduna untay gihawiran na dokumento sa bakuna na nadawat, gawas kung aduna silay eksaminasyon gumikan sa dugo na nagpakita na taas sila kakublanan sa kagaw na hinungdan sa bayuok. Ang mga edaran na dako ug tsansa na maekpos sa sakit na bayuok puwedeng magkinahanglan ug ikaduhang pagdapat sa MMR na bakuna.

DUGANG NA KAHINGUHAAN

- CDC Website: <http://www.cdc.gov/mumps/index.html>
- MMR (Measles, Mumps, and Rubella) Vaccine Information Sheet:
<http://www.cdc.gov/vaccines/hcp/vis/vis-statements/mmr.pdf>

MGA IMPORMASYON SA MGA GATRABAHO SA TAMBALANAN

CDC Website: <https://www.cdc.gov/mumps/hcp.html>

Ang mga tighatag ug serbisyong panlawas angay lamang na mureport sa mga suspitsadong mga kaso sa bayuok ngadto sa Department of Health.